

DIDAKTIKA GEOGRAFIJE VČERAJ, DANES IN JUTRI

Jurij Kunaver*

IZVLEČEK

UDK 911:371.3

Zavest o potrebi po strokovnem izobraževanju učiteljev geografije iz didaktike geografije v lastnem, slovenskem jeziku, je stara okrog sto let in ima bolj ali manj nepretrgano kontinuiteto do danes. Avtor ugotavlja, da se mora teoretična in aplikativna didaktika danes še bolj nasloniti na raziskovalno delo in na najboljše tuje dosežke ter s tem hitreje slediti trendom, ki so uspešni drugod.

ABSTRACT

UDC 911:371.3

TEACHING GEOGRAPHY YESTERDAY, TODAY AND TOMMOROW

The history of the professional education in teaching geography in Slovene language has an age of about one hundred years, without intermission. The author expresses the opinion that the nowadays theoretical and practical didactics of geography should be better linked with the research work and should also faster follow the results from abroad.

1. UVOD

Namen razprave je osvetliti sedanji trenutek v razvoju slovenske didaktike geografije v luči preteklega razvoja in bodočih nalog. Pri tem mislimo na didaktiko geografije kot znanstveno stroko, ki je obenem za celotno področje šolske geografije. Zato pri tem ni mogoče povsem ločeno obravnavati razvoja, vsebine in organizacije univerzitetnega študija didaktike geografije in njenega znanstveno-raziskovalnega razvoja od razvoja in stanja geografije na vseh stopnjah šolanja, pa tudi ne od nekaterih bistvenih vprašanj razvoja slovenske geografije kot znanosti v celoti.

Da bi dosegli pri razvoju geografske didaktike, in v zvezi s tem tudi pri pouku geografije, čim boljše rezultate, je potrebno izpolniti več pogojev. Poglavitni so naslednji: 1. razvita zavest o zgodovinskem razvoju geografije kot celote in posebej didaktike, 2. kontinuiteta v znanstvenem in pedagoškem razvoju stroke, 3. zveza med didaktično teorijo in prakso, 4. skrb stroke kot celote za njen znanstveni in družbeni ugled, kar v tem kontekstu pomeni stalno borbo za uveljavljanje geografije v šoli, 5. skrb za nadaljni razvoj teoretične in praktične didaktike kot celote ter stalna in kritična primerjava in oplajanje z dosežki drugih, 6. skrb za kadre na področju didaktike geografije, tako za normalno reprodukcijo učiteljev geografije oziroma zemljepisa in reprodukcijo didaktičnih strokovnjakov, 7. institucionaliziranje prizadevanj za razvoj in napredek didaktike geografije.

* Dr., izr.prof., Oddelek za geografijo, Filozofska fakulteta, Aškerčeva 12, 61000 Ljubljana, YU.

Na tem mestu se ni mogoče poglobiti še v nekatera druga aktualna vprašanja didaktike geografije v širšem pomenu besede, zlasti v vprašanja praktične ali aplikativne didaktike oziroma kratko šolske geografije, kot so naprimer permanentno izobraževanje učiteljev, priprava učnih pripomočkov, opremljenost šol, odnosi med geografijo in drugimi šolskimi predmeti, organiziranost šolske geografije, ugled in veljava geografije v družbi kot rezultat lastnih prizadevanj in tudi napak, itd. Vendar je celovito obravnavanje didaktike geografije zadostno zagotovilo, da ni mogoče povsem izpustiti nobenega od najpomembnejših področij šolske geografije.

2. TRADICIJA IN KONTINUITETA DIDAKTIKE GEOGRAFIJE

Če primerjamo zgornje zahteve s stanjem v slovenski didaktiki geografije, pridemo do ugotovitev, ki niso povsem v skladu z njimi. K prvi točki je mogoče na splošno reči, da ima didaktika geografije pri nas razmeroma bogato in dolgo tradicijo, saj seže s prvo Orožnovo Metodiko v leto 1891, medtem ko smo prve slovenske zemljepisne učbenike in učila dobili že sredi prejšnjega stoletja. Zgodovina pouka geografije v slovenščini in didaktičnega razmišljanja o načinu izvajanja tega pouka ima torej več kot stopetintridesetletno tradicijo, računajoč z letnico izdaje Kozlerjevega Kratklega slovenskega zemljepisa in pregleda. K temu pa lahko dodamo še podatek, da je geografija na naših tleh kot šolski predmet zakoreninjena že več kot 400 let (Schmidt, 1963, 73).

Toda na vprašanje ali se zavedamo vseh pomembnih ločnic tega razvoja ali enostavneje, ali sploh poznamo zgodovino lastne stroke, je odgovor negativen. Majhna podrobnost, v nobeni dosedanji zgodovini slovenske geografije in še manj didaktike geografije ni omenjena Metodika zemljepisnega pouka v ljudski šoli... Gabriela Majcna, ki je izšla v Gorici leta 1905. Današnji bralec lahko s presenečenjem ugotovi, da se nobeno podobno delo iz kasnejšega časa tako temeljito ne naslanja na takratno, čeprav večinoma nemško literaturo, kot prav to. Majcnova Metodika je s 175 stranmi daleč najbolj obsežen priročnik v primerjavi z drugimi metodikami, ki so izšle v tistem času.

Plodovi tako dolgega razvoja so torej vsekakor vidni, zlasti v obliki razmeroma bogate teoretične in praktične didaktične literature, pa tudi v številu posameznikov, ki so se ukvarjali s pisanjem in izdajanjem didaktičnega materiala. Ne nazadnje tudi s številom učiteljev visokošolske didaktike. Slednje pomeni sicer le številčno vrednost, toda iz tega se je razvila do neke mere tudi kvaliteta, saj se je krog posameznikov, ki so jih tudi aktivno zanimala vprašanja didaktike, močno razširil. V vsakem obdobju v preteklosti, zlasti ko so se zaostрила kadrovska in strokovna vprašanja, se je našel kdo, ki ga je pritegnila tudi ta veja naše stroke in se ji je posvetil za krajši ali daljši čas.

Toda kljub številčnosti predavateljev didaktike v zadnjem obdobju, ali prav zato, je zaostalo poglobljeno znanstveno-raziskovalno delo. Morda tudi zato nimamo, razen Zgonikovega, nobenega sodobnejšega učbenika Metodike oziroma didaktike geografije. Kljub temu lahko vsaj pritrdilno govorimo o kontinuiteti razvoja, čeprav so bile vmes tudi praznine.

3. SKRB MATIČNE STROKE ZA RAZVOJ IN UGLED ŠOLSKE GEOGRAFIJE

Glede četrte zahteve se je potrebno spomniti bolj ali manj stalne aktivnosti in številnih intervencij stroke in njenih predstavnikov, tako iz univerze kot iz društva in prakse, zaradi spreminjanja predmetnikov in oškodovanja fonda geografskih ur. Šolska geografija je doživela številne kvalitativne spremembe, zlasti v zadnjih desetletjih, pa vendar so še vedno težave, kadar je treba prepričevati družbo o trajni in pomembni vlogi tega predmeta v sistemu vzgoje in izobraževanja. Nastopajo nove, konkurenčne stroke, ki si lastijo nekdanj tradicionalne geografske vsebine.

Didaktika geografije se je morala boriti poleg tega tudi z poenostavljeno miselnostjo, ki se je nekateri še danes niso povsem znebili, da je to le tehnika oziroma obrt poučevanja oziroma prenašanja poenostavljenih znanstvenih spoznanj v šolo. Nehote je veljalo delo na tem področju za nekaj manj vredno in manj pomembno. Podobno je razmišljal Jakob Medved ki ugotavlja, da so vmesni položaj didaktike geografije med geografsko znanostjo in občo didaktiko in nerazčiščeni pogledi tako na predmet kot na vsebino in področje raziskovanja didaktike geografije razlogi za "težave, ki so povzročile, da se didaktika geografije pri nas ni mogla razvijati kot samostojna znanost". Medved je takrat skušal skoraj žolčno obračunati z vsemi, ki niso imeli razumevanja za poslanstvo didaktike geografije, saj jih je imenoval "czko usmerjene in družbeno nerazgledane geografe, ki jim že samo ime didaktika geografije vzbuja alergijo, dvome in pomisleke. Za njih je bila sprejemljiva samo metodika geografije, toda ne kot znanstvena disciplina, temveč kot veččina" (1975, 37).

Kot epizodo lahko zabeležimo v tej zvezi razpravljanje na oddelku za geografijo leta 1966 o negativnem stališču posameznikov do potrebe po znanstveni usposobljenosti učiteljev didaktike geografije, češ "kakor je smiselno, da predavajo metodiko praktiki, tako je nesmiselno, da predavajo specialno metodiko fakultetni učitelji, ki so usposobljeni za znanstveno delo". Medved se je takemu stališču uprl, kakor tudi trditvi, da "je metodika geografskega pouka v bistvu sistematično podajanje izkušenj". Podobno kot Medved je razmišljal tudi prof. Ilešič, ki je zlasti zagovarjal potrebo po predavatelju didaktike iz vrst fakultetnih učiteljev.

Didaktika geografija bo vedno potrebovala podporo in razumevanje na širšega kroga geografskih strokovnjakov, med njimi še zlasti vrhunskih, pa tudi geografskih inštitu-

cij, če bomo hoteli, da se skupaj z razvojem znanosti organsko razvija tudi šolska geografija kot najbolj množična aplikacija njenih dosežkov. Šolska geografija je bila in bo zrcalo geografije kot celote. Še zlasti na tem področju družbene sfere se ustvarjajo, oblikujejo, pa tudi spreminjajo predstave o naši stroki. To je področje večne pozicijske borbe za boljši položaj v predmetniku in s tem za večji pomen in ugled predmeta. Iluzorno je pričakovati kakršnokoli popuščanje ali razumevanje v tej borbi, kajti nekaterim vplivnim predstavnikom posameznih strok kot argument za diskriminacijo geografije zadošča že lastno mnenje. Zato je pred vso našo stroko stalna naloga potrjevati se s kvaliteto in s pravilnim razumevanjem njene družbene vloge (Verbič, 1987, 9-10).

4. RAZVOJ TEORIJE IN PRAKSE, PRI NAS IN NA TUJEM

Zveze med didaktično teorijo in prakso so pri nas bolj ali manj trajne in trdne, saj je komaj mogoče drugače. Vendar je naša didaktična praksa precej močnejša od teorije. Tudi zato včasih ne gre brez težav in odporov pri sprejemanju spoznanj geografske znanosti v šolstvu, največkrat pa je to povezano s prevelikimi zamudami. Toda obilje člankov v Geografskem obzorniku z izrazito didaktično in še bolj metodično vsebino jasno kaže živo potrebo vseh aktivnih subjektov v geografskem šolstvu po izražanju svojega mnenja in posredovanju svojih in tujih izkušenj.

Medved je leta 1975 ugotovil, da je v jugoslovanskem prostoru znanstveno raziskovalno delo iz didaktike geografije, razen redkih izjem, skoraj popolnoma neznano (1975, 38). In vendar hkrati trdi, da na področju metodike geografije po zaslugi posameznikov ne zaostajamo za evropskim nivojem, vendar tega konkretno ne utemeljuje.

Zanimiva je nedavna podobna ugotovitev iz didaktično neprimerno bolj razvitega britanskega okolja. Williams z obžalovanjem pravi, da se angleški didaktiki veliko bolj ukvarjajo z učnimi načrti in učnimi oblikami kot pa s fundamentalnimi in teoretičnimi didaktičnimi raziskavami, zaradi česar je čutiti pomanjkanje znanstveno podprte literature (Williams, 1987, 92).

Prvi akademski naslovi iz didaktike geografije, ki so bili pridobljeni z raziskovalnim delom, od leta 1980 dalje (doktorat J. Malkoča), so očiten preobrat v razvoju. Ni dvoma, da je prav J. Medved s svojim delom odločilno pripomogel k temu. S. Brinovec je 1981 obravnaval problematiko uporabe grafoskopa in prosojnic pri pouku geografije in je to tudi objavil v posebni publikaciji. Sledila je M. Košakova s študijo o osvajanju in vrsti geografskih pojmov na predmetni stopnji osnovne šole, kmalu za njo pa V. Štepančič z razpravo o geografskih pojmih na razredni stopnji.

V izdelavi sta dve novi magistrski nalogi iz področja didaktike obravnavanja lokalne geografije v 3. razredu srednje šole in iz problematike nivojske diferenciacije pri obvladovanju geografskih pojmov v 1. razredu srednje šole. Poleg tega so v teku še manjše raziskave o povezavi med šolo in okoljem pri pouku geografije .

Med raziskovalne poskuse lahko štejeemo tudi nekatere evaluacije učbenikov in učnih programov, ki so jih izvajali Zavod za šolstvo in njegovi regionalni zavodi. Katedra za didaktiko oddelka za geografijo FF je izvedla tudi manjše ankete in raziskave o vsebini in kvaliteti pouka geografije oziroma zemljepisa, naprimer o zastopanosti posameznih tematik v učbenikih in učnih programih kot so naprimer kraške vsebine, varstvo okolja in naravne nesreče. V navedenih treh primerih smo lahko ugotovili pomanjkljivo obravnavanje teh za nas in za svet zelo pomembnih vsebin.

Med rezultati, ki jih štejeemo deloma kot posledico vzpodbud katedre, deloma pa so izraz novega gledanja na pouk geografije, lahko omenimo tudi eksperimentalno delo nekaterih učiteljev- praktikov. Posamezniki namreč preskušajo različne načine izvajanja ekskurzij, terenskega dela in naravoslovnih dni, zlasti na območju Gorenjske, Postojne in obalnega kraškega območja. V to so vključene tudi nekatere jame na Postojnskem in Dimnice pri Divači. Na podlagi vnaprej izdelanega programa se učenci v jami sistematično spoznavajo s posebnostmi jamskih prostorov in njihovim nastankom. Pri tem aktivno opazujejo in beležijo.

Tako je z intenzivnejšim raziskovanjem na področju didaktike geografije izpolnjen še en pomemben pogoj za njen skladen in celovit razvoj ter za njen ugled in enakopraven položaj v okviru geografije in pedagogike, pa četudi bomo v naših razmerah še naprej v izdatni meri prisiljeni uporabljati tuja spoznanja. Prav na tem področju strokovnih stikov s tujino, ki so nezadostni, zaenkrat ni mogoče ugotoviti posebnih dosežkov. Redki so novejši slovenski avtorji didaktičnih prispevkov, ki so objavljali v tujini.

Razvoja didaktike geografije pri nas in v svetu ni mogoče povsem enakovredno primerjati tako zaradi različnega ekonomskega, političnega razvoja kot tudi zaradi različnih vzgojno- izobraževalnih potreb posameznega naroda in nacije. Za naše razmere je značilno, da v glavnem težko in s stalno veliko zamudo sledimo inovacijam na tem področju. Teoretično in v pedagoški praksi so najmočnejše mnoge gospodarsko najrazvitejše države z močno konkurenco tako na idejnem, strokovnem in proizvodnem področju. Razlika je zlasti v tem, da se je na zahodu mnogo prej uveljavil vpliv posameznih mislecev in teoretikov, ali skupine ljudi, ki so s svojimi idejami in ustvarjanjem odločilno vplivali na uporabo teorije v praksi.

Zato imajo tudi posamezne šole npr. v Angliji, ali pa posamezne upravne enote, konkretno nemške zvezne dežele, za naše razmere veliko več svobode pri sestavlja-

nju predmetnikov, kjer geografijo (in tudi druge predmete) vanj vključijo ali pa tudi ne. Tudi učitelji geografije so v izbiri in podajanju snovi bistveno manj vezani kot pri nas. S tem je zaradi konkurenčnosti vsekakor zagotovljena kvaliteta, toda gre lahko na račun obsega zastopa nosti posameznega predmeta. Teoretična didaktika geografije najde za različne nove ideje hitreje in bolj plodna tla kot pa v naših razmerah. Od ene resnice ali enega recepta, ki smo jo vajeni pri nas, je to preskok v pluralizem idej in pogledov na isti predmet, na isto šolsko snov. Toda tak popoln liberalizem si pri nas ne bi mogli privoščiti zaradi nacionalnih interesov, čeprav bi bilo prav, da postane z možnostjo izbiranja vsebin zaradi geografske pripadnosti šole tudi naš učitelj geografije bolj svoboden in s tem bolj ustvarjalen.

5. RAZVOJ SISTEMA IZOBRAŽEVANJA UČITELJEV GEOGRAFIJE V SLOVENIJI

Šele v povojnem času je didaktika geografije pod imenom Metodika pouka geografije prvič v naši zgodovini postala visokošolski predmet. To se je zgodilo v študijskem letu 1957/58, prvi njen predavatelj pa je postal Mavricij Zgonik, ki je predaval le eno leto. Pedagogiko so študenti geografije poslušali že od oktobra 1949 dalje, ko je bil sprejet začasni predmetnik. Mimogrede, k prostovoljnemu poslušanju tega predmeta so bili vabljeni študenti geografije že pred vojno.

Usoda didaktike je bila v nadaljnjem razvoju odvisna pogosto od trenutnih okoliščin in interesov, zlasti pa od predavateljev, ki so se žal tudi zaradi prezgodnjih smrti včasih pogosto menjavali. Do danes je na oddelku predavalo didaktiko osem predavateljev (M. Zgonik, D. Radinja, D. Kompare, M. Žagar, J. Medved, M. Košak, S. Brinovec, J. Kunaver). Nekaj več, deset, pa je bilo sprememb predmetnika. Didaktika je začela s 60 urami predavanj in prav toliko vajami. Od reforme študijskega programa leta 1960 dalje je bila didaktika razdeljena na 1. in na 2. stopnjo, z dodanimi 60 urami je imela skupno 180 ur.

Od leta 1964 so se razmere za didaktiko poslabšale zaradi ukinitve predavanj in vaj iz tega predmeta na 1. stopnji. Leta 1968 so študenti 4. letnika poslušali v 4. letniku le 30 ur predavanj, 30 ur pa je ostalo za vaje. Ko je imel oddelk enega stalnega predavatelja za didaktiko geografije v osnovni šoli, drugega pa za srednjo šolo (J. Medved in M. Žagar), oba z izdelanim pogledom na predmet, so se razmere močno izboljšale. Leta 1977 se je didaktika vrnila v 2. letnik s predavanji o didaktiki geografije v osnovni šoli s 120 urami, v 4. letniku pa so obravnavali didaktiko za srednje šolske potrebe v 75 urah predavanj, 30 urah seminarja in 105 urah vaj. Po Medvedovi prezgodnji smrti sta ga nadomestila dva zunanja sodelavca.

Sedanji predmetnik je stopil v veljavo leta 1985 po takratni reformi in je glede na

preteklost precej okrnjen. Študenti se v 2. letniku odločijo za nepedagoško ali pedagoško usmeritev. Po predavanjih iz splošnih pedagoško psiholoških predmetov poslušajo didaktiko geografije v tretjem letniku 60 ur in enako v četrtem letniku. To je le 56 % obsega didaktike iz leta 1977. K temu bi sicer morali prišteti še 30 ur za lokalno geografijo, ki je bila uvedena z namenom aplikacije geografskih raziskovalnih metod v šolski geografiji na najnižji regionalni ravni. Na Filozofski fakulteti je bil hkrati na novo uveden tudi predmet Organizacija dejavnosti učencev, 60 ur, ki je namenjen izobraževanju bodočih učiteljev o interesnih dejavnostih. Toda oba predmeta se zaenkrat ne predavata.

Snov didaktike geografije obdelamo v treh semestrih, to je do začetka letnega semestra v 4. letniku. V petem semestru so predavanja o osnovnošolski didaktiki geografije, v sedmem pa o srednješolski didaktiki geografije. Vmes so teoretične vaje, to je spoznavanje literature in učnih pripomočkov, največ pa je praktičnih vaj ali nastopov, ki temu sledijo. Program predvideva tudi enotedensko učno prakso v osnovni šoli v 3. letniku in enotedensko učno prakso v srednji šoli v 4. letniku.

V tem obsegu je premalo časa za poglobljanje v nekatera temeljna vprašanja s pomočjo literature in s tem za uvajanje v raziskovanje. Zato bi moralo biti didaktiki geografije nujno vrnjeno seminarsko delo in s tem priložnost za samostojno razmišljanje in ustvarjalnost.

V Sloveniji se didaktika geografije predava še na Oddelku za geografijo Pedagoške fakultete v Mariboru, vendar doslej le na 1. stopnji, s podobnim programom in organizacijo, kot jo je imela Pedagoška akademija v Ljubljani do leta 1985, oziroma kot ga je nkoč imel oddelek za geografijo na 1. stopnji. Ta predmet je bil na pedagoških akademijah zlasti glede obsega in organizacije dobro vpeljan in ni doživel velikih sprememb. Ljubljanska pedagoška akademija je imela po zaslugi T. Oblaka, enega od predavateljev didaktike, tudi zelo dobro opremljen didaktični kabinet. Priznati je treba, da so pedagoške akademije posredno ali neposredno vzpodbujale razvoj tega predmeta, zlasti na kadrovskega področju, čeprav je bila hkrati klima za znanstveno-raziskovalno delo na teh ustanovah neugodna. Zaradi sprememb v fiziognomiji obeh slovenskih pedagoških akademij nekateri nekdanji predavatelji didaktike na predmetni stopnji danes predavajo didaktiko Spoznavanja družbe. S tem se je pomen didaktike geografije na visokih pedagoški akademiji v Ljubljani navidez zmanjšal. V resnici pa gre za didaktično področje najzgodnejšega dojetja in razvoja geografskega znanja pri otroku, ki ima poseben pomen in je zato vredno našega enakovrednega zanimanja.

Končno se pomudimo še pri zadnjem pogoju za normalen razvoj stroke, to je pri njeni organiziranosti. V Sloveniji je trenutno neposredno angažirano z didaktiko geografije šest predavateljev in asistentov. Poleg njih lahko štejemo v krog nosilcev

različnih aktivnosti na področju didaktike geografije, kot so strokovni svetovalci, posamezni raziskovalci, redno nastopajoči avtorji in pisci učbenikov ter člankov še okrog dvanajst posameznikov. To število bi lahko še krepko povečali s posamezniki, ki se občasno vključijo v bolj poglobljeno delo na področju didaktike. To pa pomeni, da je z usodo didaktike geografije, ali v širšem smislu s šolsko geografijo, tesno povezano tolikšno število ljudi, da nam ne more biti vseeno v kakšnih razmerah delajo in za kakšne cilje. To pa tudi pomeni, da bi morala didaktika geografije imeti veliko boljšo strokovno in tehnično-organizacijsko podporo za svoj razvoj, kot pa jo ima danes. Tudi na tem mestu se spominjamo J. Medveda, ki se je zavzemal za iste stvari, "za katedre za didaktiko geografije (ki so bile tisti čas v Jugoslaviji še redkost), za stalen raziskovalni kader za didaktično-geografske raziskave in za združevanje vseh didaktikov visokošolske regije v didaktičnem središču, ki bi vodilo in organiziralo tudi permanentno in podiplomsko izobraževanje" (1975, 40).

V preteklosti je naš predmet imel takšno zaledje nekaj časa le v Inštitutu za geografijo Univerze, ko je bilo prek njega financirano in organizirano znanstveno-raziskovalno delo. Tako ta in tudi Geografski inštitut A. Mclika nista povsem pozabila na šolsko geografijo, če sodimo po aktivnosti v okviru gibanja Znanost mladini in pri izdajanju povsem pedagoško naravnanih geografskih publikacij, kar je vsekakor dober obet za prihodnost. Resnica tega trenutka je tudi, da sta Oddelček za geografijo FF in njena katedra za didaktiko geografije sicer dosegla nekaj uspehov, zlasti na področju permanentnega izobraževanja, vendar je za marsikatero nalogo kadrovske preslabotna in slabo opremljena. Posebno pereč problem je denar za raziskovalno delo. Slaba povezanost geografskih inštitucij v Sloveniji zato zagotovo škoduje tudi didaktiki geografije.

V tem sestavku in poglavju posebej ne omenjamo aktivnosti komisije za geografsko vzgojo in izobrazbo Zveze geografskih društev Slovenije in posameznih geografskih društev posebej, ker obravnavamo predvsem institucionalno organiziranost didaktike.

6. NAMESTO ZAKLJUČKA RAZMIŠLJANJE O PRIHODNOSTI

Po našem prepričanju v bodoče ne bo šlo brez določene stopnje integriranosti v prizadevanjih in brez usklajenosti predstav o nalogah in ciljih didaktike geografije ter šolske geografije, ki naj temeljijo na objektivnih znanstvenih dejstvih in najvišjih interesih stroke in družbe če nočemo, da bo vsakdo ravnal po svojem osebnem trenutnem prepričanju in potrebah, s čemer bi v bistvu škodoval razvoju te stroke. Težave te vrste se najbolj jasno kažejo v ponavljajočih se pomanjkljivostih geografskih šolskih učbenikov, ki pa naj bi bili naše zrcalo v javnosti.

Obeti tesnejših gospodarskih in morda tudi političnih odnosov v Evropi so nujno povezani tudi z zблиževanjem med narodi in kulturami, tudi pri vzgoji in izobraževanju. V mislih nimamo nekega vzgojno-izobraževalnega poenotenja, unificiranja, na sprotno, predvidevamo lahko le mnogo večjo odprtost za tuje dosežke in boljše rešitve od naših. To in pa več lastnih raziskovalnih rezultatov je lahko garancija, da didaktika geografije ne bo capljala na mestu in ponavljala samo starih resnic. Izobraževanju bodočih geografov-učiteljev in permanentnemu izobraževanju bo treba posvetiti še več pozornosti, kakor tudi splošni modernizaciji učnih načrtov ter smotrov geografskega pouka. Izziv s satelitsko televizijo in z najmodernejšo televizijsko snemalno tehniko, ki bo zdaj zdaj dostopna skoraj vsakomur, mora sprejeti tudi didaktika geografije. Toda napačno bi bilo zanašati se samo na tehniko in opremo. Posodabljanje je treba tudi vsebino in oblike geografskega pouka. Čaka nas še veliko dela predno bomo v naše šole uvedli nekatere nove oblike in vsebine geografskega pouka, ki so drugod v praksi že precej časa. Trenutno pa imamo še vedno težave, kako navaditi prav vsakega učitelja na terensko delo.

LITERATURA IN VIRI:

- Haubrich, H., 1987. Some recent activities for improving geographical education in the federal Republic of Germany. International trends in geographical education. Ed. H. Haubrich. IGU, Commission on Geographical Education, Freiburg.
- Košak, M., 1987. Geographical education in Yugoslavia. International trends in geographical education. Ed. H. Haubrich. IGU, Commission on Geographical Education, Freiburg.
- Kunaver, J., 1987. Kras v slovenskih geografskih učbenikih. Geografski obzornik 34, št. 2, Ljubljana.
- Kunaver, J., 1989. Varstvo okolja in pouk geografije. Slovenija 88-okolje in razvoj. SAZU, Svet za proučevanje in varstvo okolja. Ljubljana.
- Medved, J., 1975. Sodobna koncepcija didaktike in metodike geografije, Geografski obzornik 22, št.3-4, Ljubljana.
- Schmidt, V., 1963. Zgodovina šolstva in pedagogike na Slovenskem I. DZS. Ljubljana. Študijski načrti za geografijo. Oddelek za geografijo FF, Ljubljana.
- Verbič, M., 1987. Geografija v našem vzgojnoizobraževalnem sistemu. Geografski obzornik 34, št. 2, Ljubljana.
- Williams, M., 1987. Theory and Practise in Secondary School Geography in England and Wales. International trends in geographical education. Ed. H. Haubrich. IGU, Commission on Geographical Education, Freiburg.
- Zgonik, M., 1960. Metodika geografskega pouka. DZS. Ljubljana.

TEACHING GEOGRAPHY YESTERDAY, TODAY AND TOMMOROW

The tradition of teaching geography has been pretty long in Slovenia; it started 400 years ago. The first Slovene textbook on geography originates in the middle of the 19th century and the birth year of the first textbook on didactics of geography is 1891. After the World War I and after establishing the University of Ljubljana together with the Department of the geography there was the first opportunity was given to introduce a modern curriculum in elementary and in secondary schools. And only after the World War II, as late as 1957, the students of geography could for the first time attend lectures on didactics of geography.

The purpose of the article is to give a survey of the development and to present the problems of theory and practice of teaching geography in Slovenia. Till now, the subject "Teaching Geography" has been organized by the Department of Geography at the University of Ljubljana mostly in two parts: (1) a one year programme for the theory and practice of teaching in elementary schools, and (2) a one year programme for teaching in secondary schools.

The whole programme has been changed a lot during the course years: first of all it extent, which used to be 120 hours of lectures and practical work in average, and 330 hours as maximum. Also the lecturers have often been changed, which has not contributed to writing new study items.

There is a common lack of the scientific work on didactics of geography in Slovenia, which is due to the fact that only a few people are directly connected with the lecturing didactics, and with geographical institutions. On the other hand, there are numerous geographers, mostly from different schools, who are interested in common questions on school curriculum and teaching geography, who have published many articles in *Geografski obzornik*. But nearly always some difficulties occur when something new is to be introduced into the syllabus, especially if it originates from a foreign country. Geographers who teach in schools, make use of foreign literature very rarely, due to language obstacles and unfavorable economic situation in our country.

Therefore the Department of Geography and other geographical and pedagogical institutions have an important role in transferring universal geographical knowledge to teachers. This is also important, if we have in mind the future economic and political integrations in Europe and better communication between the European and world nations.

Among many tasks which are to be realised in techniques of teaching geography we could mention that the Slovene teachers are just now acquiring the knowledge of better realisation of field work in schools, they are slowly introducing the use of computers and television. They have also become a little bit freer in up-dating the syllabus, as to the problems of ecology, natural disasters and world conflict areas.

The article presents a general overview of development in one of the less developed countries and its perspective in the future.

Halozna razredna učilnica v Sloveniji je v zadnjih desetletjih doživela pomembne spremembe. Vsebinsko in oblikovno se razvijajo, kar kaže na to, da se učilnice prilagajajo sodobni pedagogiki in didaktiki. Vsebinsko so se razvijale v smeri bolj celovitega in vsestranskega obravnavanja teme, kar kaže na to, da se učilnice prilagajajo sodobni pedagogiki in didaktiki. Vsebinsko so se razvijale v smeri bolj celovitega in vsestranskega obravnavanja teme, kar kaže na to, da se učilnice prilagajajo sodobni pedagogiki in didaktiki.

Halozna razredna učilnica v Sloveniji je v zadnjih desetletjih doživela pomembne spremembe. Vsebinsko in oblikovno se razvijajo, kar kaže na to, da se učilnice prilagajajo sodobni pedagogiki in didaktiki. Vsebinsko so se razvijale v smeri bolj celovitega in vsestranskega obravnavanja teme, kar kaže na to, da se učilnice prilagajajo sodobni pedagogiki in didaktiki.

* Dr. med. univ. prof. dr. J. Kunaver, Ljubljana, 61000 Maribor, Koroška c. 160, VI.